

Internasjonal medisin

Katastrofestatistikk med forbehold

Antall dødsfall forårsaket av katastrofer er betydelig redusert de siste 30 årene, men antall berørte og de økonomiske tapene har økt kraftig.

Statistikk om katastrofehendelser, virkning på mennesker og kostnader for berørte land er bare ufullstendig tilgjengelig. Mangelfulle definisjoner og manglende systematisk og standardisert datainnsamling medfører at alle tallangivelser fra katastrofeområder må tolkes med stor varsomhet. I tillegg vil det ofte være et politisk press både i retning av over- og underrapportering. Det er derfor tendenser over tid og relative endringer mer enn absolutte tall som er gjenstand for analyser.

170–200 millioner mennesker årlig er utsatt for en potensiell dødelig risiko. Det er derfor viktig å analysere alle forhold som kan bidra til å lære oss noe om hvordan risiko kan unngås, om hvordan tidlige faresignaler kan gjenkjennes, hvordan vi kan forberede oss og hvordan vi kan takle nødsituasjoner best mulig når de oppstår.

Senter for forskning på katastrofe-epidemiologi (CRED) i Brussel har siden 1988 vedlikeholdt en database over nødhjelpshendelser. Denne EM-DAT-databasen inneholder data om forekomst og virkning av mer enn 12–800 katastrofer fra 1900 til i dag og er basert på data fra en rekke kilder: FN-organisasjonene, frivillige organisasjoner, forsikringsselskap, forskningsinstitutter og nyhetsbyråer (1).

I katastrofestatistikk må definisjonene være enkle. En katastrofesituasjon er definert som en hendelse som overstiger lokal kapasitet for å håndteres og som nødvendiggjør nasjonal eller internasjonal assistanse. For å bli registrert i EM-DAT må minst ett av følgende kriterier være oppfylt:

- ti eller flere personer rapportert døde
- minst 100 mennesker berørt av katastrofen
- appell om internasjonal bistand og/eller erklæring om unntakstilstand

Det er ikke alltid lett å avgrense hvem som er berørt. Berørte er i EM-DAT definert som personer som trenger øyeblikkelig hjelp i en nødsituasjon, f.eks. for å dekke basale behov som mat, vann, ly, sanitærforhold eller medisinsk hjelp. Alle som er rapportert skadet og hjemløse, blir inkludert.

Røde Kors-føderasjonens årlige katastroferapporter inneholder nøkkeltall om naturkatastrofer og teknologiske (oftest industrielle) katastrofer bygd på data fra to hovedkilder; EM-DAT og USAs flyktningkomité. Nødhjelpssituasjoner forårsaket av væpnede konflikter er ikke tatt med, men kan finnes i EM-DAT. Figur 1–3 er laget med utgangspunkt i figurer fra katastroferapporten for 2002 (2). Kostnadsanslagene stammer fra forsikringsselskapet Munich Re.

Mens antallet dødsfall forårsaket av naturkatastrofer har stabilisert seg på ca. 80 000 per år, har antall berørte og de økonomiske tapene økt kraftig de siste 30 år. Det økte antallet berørte kan ha mange forklaringer. Økningen behøver ikke være reell, men kan skyldes økt rapportering. Andre mulige faktorer er økt urbanisering, forslumming og miljømessige forhold.

Det er gode grunner til å anta at reduksjonen i antall døde skyldes tidligere varsel og bedre forberedte samfunn. Katastroferapporten viser til et program for å forberede befolkningen ved sykkloner i Bangladesh med tidlig advarsel og evakuering, som trolig har reddet 2,5 millioner mennesker i løpet av 1990-årene. Hydro-meteorologiske katastrofer (bl.a. flom og orkan) var årsaken til 71 % av dødsfallene ved naturkatastrofer i 1990-årene, men stod for 97 % av det totale antall berørte ved katastrofer (2).

Kostnadsanslagene angår bare infrastruktur og dekker ikke private husholdninger og sosial kapital; det er kostnader som faller på individer og lokalsamfunn. Statistikken får heller ikke frem den ødeleggende effekten katastrofer ofte har på fattige lands utvikling. Mer enn 95 % av alle dødsfall forårsaket av katastrofer finner sted i utviklingsland, og de økonomiske kostnadene ved naturkatastrofer er 20 ganger større enn i industrialiserte land (3).

Samlingen av sosiologiske, geofysiske og meteorologiske data på Internett har bidratt vesentlig til utviklingen av systemer for tidlig alarm og økt beredskap og for raskere og lettere informasjonsutveksling under en katastrofe.

Berit Olsen

berols2@online.no

Senter for helse og sosial utvikling (HESO)

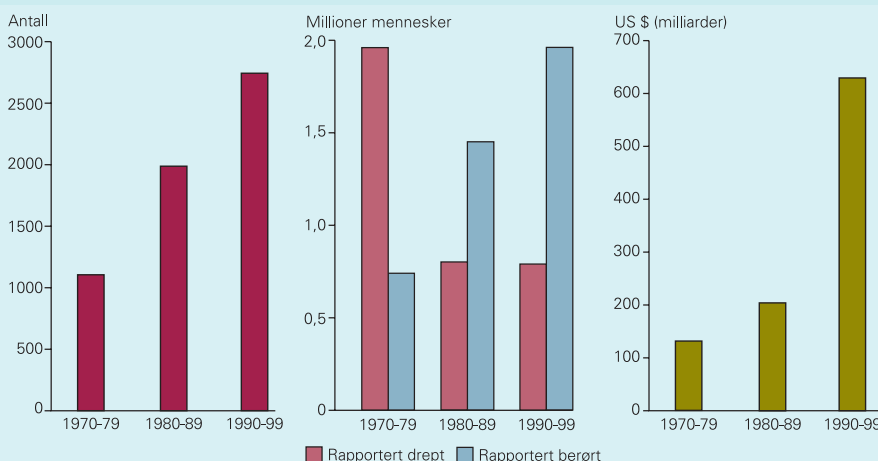
Øvre Vollgate 11

Oslo

Litteratur

1. The Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED). www.cred.be (6.12.2002).
2. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies: World disasters report 2002. Focusing on reducing risk. Genève, 2002.
3. The World Bank Group. Disaster management facility. www.worldbank.org/dmf/ (6.12.2002).
4. Office for the coordination of humanitarian affairs. www.reliefweb.int/ochaunep/links.htm (6.12.2002).

Figur 1–3

Rapportert antall katastrofer (fig 1), antall mennesker drept og berørt av katastrofer (fig 2) og økonomiske tap av katastrofer i 1970–99 (fig 3)